

«Ақтау теңіз сауда порты» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамы
Директорлар кеңесінің
2023 жылғы «19» маусымдағы
шешімімен (№88 хаттама) бекітілді

«Ақтау теңіз сауда порты» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамы
Басқарма төрағасының
2023 жылғы «27» сәуірдегі
шешімімен (№8 хаттама) мақұлданды

«Ақтау теңіз сауда порты» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамының
Тәуекелдер комитетінің
2023 жылғы «24» сәуірдегі
шешімімен (№2 хаттама) бекітілген

**«Ақтау теңіз сауда порты» ұлттық компаниясы» акционерлік
қоғамының тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жөніндегі
САЯСАТЫ**

Ақтау, 2023 жыл

1 бөлім. Жалпы ережелер

1. Осы «Ақтау теңіз сауда порты» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамының тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жөніндегі саясаты (бұдан әрі – Саясат) Трэдвэй комиссиясының Демеушілік ұйымдар комитетінің (COSO) ұсынымдарына және тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласындағы өзге де үздік тәжірибелерге сәйкес әзірленді.

2. Саясаттың мақсаты стратегиялық мақсаттарға қол жеткізуді қолдау, активтерді қорғау және «Ақтау теңіз сауда порты» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамының (бұдан әрі - Қоғам) қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылаудың тиімді жүйесін құру болып табылады.

3. Ішкі бақылау процесі Қоғамның тәуекелдерді басқару жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Қоғамның тәуекелдерді басқару - бұл ішкі бақылауға қарағанда кеңірек жүйе, ол ішкі бақылау процесін қамтып, дамытады, оны тәуекелге бағытталған тиімдірек түрге айналдырады.

4. Саясатқа қосымша Қоғамда тәуекелдердің жекелеген түрлеріне қатысты құжаттар және өзге де ішкі нормативтік құжаттар қолданылады.

5. Қоғамның лауазымды адамдары мен қызметкерлері өз міндеттерін жүзеге асыру және қойылған міндеттерді іске асыру кезінде саясатты басшылыққа алуға міндетті.

6. Саясат Қоғамның интернет-сайтында орналастырылып, оның негізгі ережелері Қоғамның жылдық есебінде ашылады.

2 бөлім. Терминдер мен қысқартулар

7. Саясатта төмендегідей терминдер мен қысқартулар пайдаланылады:

процестік тәуекел иесі тәуекел иесі	- бизнес-процес иесі; - белгілі бір тәуекелді басқарудың барлық аспектілеріне (қызметкер/құрылымдық бөлімше/алқалы орган), атап айтқанда тәуекелді сәйкестендіріп, бағалауға, тәуекелді іске асыру ықтималдығының төмендеуіне және / немесе тәуекелді іске асырудан Қоғамға ықтимал әсердің төмендеуіне жауапты тұлға;
ішкі бақылау	- Қоғамның Директорлар кеңесі, Басқарма және Қоғам қызметкерлері жүзеге асыратын операциялық мақсаттарға, есептілікті дайындау саласындағы мақсаттарға қол жеткізуге және Қоғамның ішкі нормативтік құжаттары талаптарын, заңнаманы сақтауға қатысты «ақылға қонымды сенімділікті» қамтамасыз етуге арналған процесс, ТБКЖ бөлігі болып табылады;
бақылау іс-шарасының иесі/орындаушы	- бизнес-процес шеңберінде тәуекелдік оқиғалардың алдын алуға немесе азайтуға бағытталған рәсімдер мен іс-қимылдарды жүзеге асыратын Қоғамның құрылымдық бөлімшесінің жауапты қызметкері;
кепілдік картасы	жауапкершілік салаларын айқындап, Қоғамның бизнес-процестерінің, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелерінің тиімділігін растау міндеттерін бөледі және бірінші, екінші және үшінші қорғаныс желісінің ішкі бақылау жүйесіне қатысушылар арасындағы қызметті

тиімді үйлестіруге ықпал етеді.

тәуекелдер картасы	- тік осі бойынша тәуекел залалының мөлшері, ал көлденең осі бойынша оның туындау ықтималдығы көрсетілген тікбұрышты кестеде орналасқан шоғырландырылған негіздегі Қоғам тәуекелдерінің графикалық бейнесі;
өзекті тәуекел көрсеткіші (ӨТК)	- тәуекел факторларының өзгеру тенденциялары және Қоғам қызметіне теріс әсер етуі мүмкін тәуекелдерді іске асыру туралы сигнал беретін индикатор;
бақылау (бақылау іс-шарасы)	- ішкі бақылау элементі, құжатталған әрекеттер жиынтығы, жүйенің конфигурациясы немесе тәуекелді жүзеге асыру ықтималдығын азайтуға немесе оның салдарын азайтуға мүмкіндік беретін процестерді ұйымдастыру, бақылау іс-шарасы бизнес-процестердің ажырамас бөлігі болып табылады;
«Үш қорғаныш желісі» моделі	- Қоғамның Директорлар кеңесінің басшылығымен тәуекелдерді тиімді басқару және ішкі бақылау үшін рөлдер мен міндеттерді үш бөлек топ (қорғаныс желілері) арасында бөлу қажет: бизнес функциялары (Қоғамның әрбір құрылымдық бөлімшесі), тәуекелдерді бақылау және бақылау функциясы, тәуекелдерді басқару тиімділігін тәуелсіз бағалау функциясы және ішкі бақылау бақылау қызметі («ҚТЖ» ҰК» АҚ Ішкі аудит қызметі);
қызметтің үздіксіздігі	қызмет көрсетуді қолайлы деңгейде жалғастыру мақсатында Қоғамның өз іс-әрекеттерін жоспарлаудың - және төтенше жағдайларға ден қоюдың стратегиялық және әдептілік қабілеті;
тәуекелдерді бағалау (тәуекелдерден зиян)	- шығындар бабында Даму жоспарында ескерілетін қарсы шараларды қабылдаған соң күтілетін тәуекелді бағалау. Бұл тәуекелді бағалау тәуекел іске асырылған жағдайда бес жыл ішінде (мүмкін болса) ЕВІТ көрсеткішінің жиынтық ауытқуын есептеу жолымен жүзеге асырылады;
тәуекелдің пішіні	- тәуекелдердің түрлерін, әсер ету дәрежесін және өзара тәуелділігін, олардың Қоғам қызметінің нәтижелеріне салдарын қарауға мүмкіндік беретін Қоғам тәуекелдеріне кешенді шолу;
тәуекелдер тізілімі	- Қоғамның сәйкестендірілген тәуекелдері туралы ақпаратты қамтитын құжат (тәуекел сипаттамасы, тәуекел факторлары, тәуекел иесі, тәуекелді бағалау көрсеткіштері және т. б.);
тәуекел	- Қоғамның стратегиялық және іскери мақсаттарына қол

		жеткізуге әсер етуі мүмкін оқиғалардың пайда болу ықтималдығы;
тәуекел-тәбет		- Қоғам алға қойған мақсаттарға қол жеткізген кезде қабылдауға дайын тәуекелдің және/немесе залалдың қолайлы мөлшері;
тәуекел-үйлестіруші		- бұл белгілі бір құрылымдық бөлімшенің операциялық тәуекелдерін басқаруды ұйымдастыруға жауапты қызметкер;
тәуекел-бөлімше		- тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін ұйымдастыруға жауапты Қоғамның құрылымдық бөлімшесі;
құрылымдық бөлімше (ҚБ)		- Қоғамның құрылымдық бөлімшесі;
төзімділік тәуекелдерге деңгейі)	(негізгі төзімділік деңгейі)	- тәуекелді іске асыру салдарынан нақты бизнес-мақсатқа қол жеткізуге қатысты ауытқудың қолайлы деңгейі;
тәуекелдерді (тәуекел-менеджмент)	басқару	- мәдениет, құзыреттілік Қоғамның барлық процестеріне біріктірілген әдістер мен тәсілдер (<i>стратегиялық жоспарлаудан бастап тиімділікті басқаруға дейін</i>), олар Қоғамға (<i>тәуекелдерді басқару үшін</i>) құндылықты құру, сақтау және іске асыру кезінде сүйенеді. Тәуекелдерді басқару корпоративтік басқарудың негізгі элементтерінің бірі, ұйымның барлық деңгейлерінде басқарушылық шешімдер қабылдау процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Саясатта «тәуекелдерді басқару», «тәуекел-менеджмент», «тәуекелдерді басқарудың корпоративтік жүйесі (ТБКЖ)» терминдері бір-бірінің орнына қолданылады;
ТБКЖ қатысушы		- Директорлар кеңесі, оның комитеттері, Басқарма, Қоғам жұмыскерлері, тәуекел-бөлімше, Қоғамның құрылымдық бөлімшелері; тәуекел-үйлестірушілер;
тәуекел факторлары (тәуекел-фактор)		тәуекелді іске асыруға әкеп соғатын тәуекел себептері - пайда болатын жағдайлар, жай-күй, мән-жайлар;
сыртқы тәуекел-фактор)		Қоғамның операциялық қызметінен тыс туындайтын және Қоғамның қызметіне тәуелді емес тәуекел факторлары; - факторлары;
ішкі тәуекел факторлар		ішкі процестерге, ұйымдық құрылымға, адами ресурстарға, Қоғам активтеріне байланысты және - Қоғамның операциялық қызметі шеңберінде туындайтын тәуекел факторлары;
CRO		ТКІБКЖ жетекшілік ететін Қоғамның Басқарма мүшесі.

Саясатта ашылмаған терминдер мен анықтамалар Қазақстан Республикасының заңнамасында, Жарғыда және Қоғамның өзге де ішкі құжаттарында айқындалған мағынада пайдаланылады.

3 бөлім. Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау корпоративтік жүйесінің мақсаттары мен міндеттері

8. ТБКЖ төмендегі мақсаттарға қол жеткізудің ақылға қонымды сенімділігін қамтамасыз етуге арналған:

- 1) стратегиялық мақсаттар;
- 2) операциялық мақсаттар - ресурстарды тиімді және нәтижелі пайдалану, активтердің сақталуы;
- 3) сенімді есептілікті дайындау саласындағы мақсаттар;
- 4) қолданыстағы заңнаманы және ішкі талаптарды сақтау саласындағы мақсаттар.

ТБКЖ жоғарыда көрсетілген төрт санат бойынша мақсаттарға қол жеткізуге шоғырланса, ішкі бақылау операциялық мақсаттарға, дұрыс есептілікті дайындау және қолданыстағы заңнама мен ішкі талаптарды сақтау саласындағы мақсаттарға қол жеткізуге шоғырланады.

9. Тәуекел-менеджмент және ішкі бақылау әрбір жеке қызметкерден басталады, осыған байланысты ТБКЖ және ішкі бақылаудың тиімділігі белгілі бір шектеулерге ие. Қателіктер, екі немесе одан да көп адамның келісімі, адам факторына байланысты басқа шектеулер Қоғамның мақсаттарына жетуде абсолютті кепілдікке ие болуға мүмкіндік бермейді, тек ақылға қонымды сенімділік беру мүмкіндігіне әкеледі.

10. ТБКЖ және ішкі бақылау міндеттері:

- 1) тәуекел-мәдениетті арттыру және тәуекел-менеджмент пен ішкі бақылауды Қоғам қызметінің барлық аспектілеріне шоғырландыру;
- 2) Қоғамның мақсаттарға қауіп төндіретін жағдайлардың алдын алу, жағымсыз «тосынсыйларға» тиімді ден қою және егер олар орын алса, мұндай жағдайлардың салдарын қолайлы деңгейге дейін қысқарту қабілетін арттыру есебінен қызмет нәтижелерінің құбылмалылығын төмендету;
- 3) ұзақ мерзімді болашақта активтердің құнын және Қоғамның табыстылығын арттыру үшін мүмкіндіктерді пайдалануды қамтамасыз ету.

11. ТЫБКЖ компонентінің жұмыс істеуіне немесе оны қолдаудың тиісті қағидатына қатысты немесе шоғырландырылған режимде бірге жұмыс істейтін ТЫБКЖ компоненттеріне қатысты елеулі кемшілік ТЫБКЖ Қоғамның тиімділік дәрежесіне әсер етеді.

12. Қоғамның тәуекелдерді басқару жүйесі бір компонент келесі құрамдас бөлікке әсер ететін сызықтық жүйе емес. Қоғамның тәуекелдерді басқару жүйесі - бұл барлық дерлік компоненттер өзара әрекеттесе алатын және бір-біріне әсер ете алатын көп бағытты жүйе.

4 бөлім. ТБКЖ компоненттері

13. Тәуекелдерді басқару бизнестің өмірлік цикліне сәйкес келетін төмендегі өзара байланысты компоненттерден тұрады: басқару және мәдениет; стратегия және мақсат қою; қызмет тиімділігі; өзгерістерді бақылау және енгізу; ақпарат, байланыс және есеп беру.

Ішкі бақылау ТБКЖ компоненттерімен тығыз қиылысатын компоненттерден тұрады: бақылау ортасы (ұйымдық құрылымды, адалдық пен әдеп нормалары, көшбасшылық философиясы мен стилін, кадр саясатын, қызметкерлердің құзыреттілігін қамтиды, «басқару және мәдениет» компонентімен қиылысады), тәуекелдерді бағалау («қызмет тиімділігі» компонентімен тығыз қиылысады), бақылау процедуралары

(тәуекелдерді басқарудың бөлігі болып табылады), Ақпарат және коммуникациялар, мониторинг («өзгерістерді бақылау және енгізу», «Ақпарат, коммуникация және есеп беру» компоненттерімен тығыз сәйкес келеді.

Ішкі бақылау ТБКЖ ажырамас бөлігі екенін және ТБКЖ мен ішкі бақылау компоненттері бір-бірімен тығыз байланысты екенін ескере отырып, мағынасы жағынан ұқсас қағидалардың қайталануын болдырмау үшін саясатта бақылау рәсімдеріне қойылатын талаптарды сипаттау бөлігінде кеңейте отырып, тек ТБКЖ құрылымы бойынша қағидағар ұсынылған. Бұл жағдайда басқалармен қатар төмендегілерді ескеру қажет:

- ТБКЖ құнды құруға және сақтауға назар аударса, ішкі бақылау нақты мақсаттарға жете алмау тәуекелдеріне жауап беру шараларын қабылдауға бағытталған;
- ХБЖ тұжырымдамасы ішкі бақылау тұжырымдамасынан айырмашылығы тәуекел-тәбетті, төзімділікті, тәуекелдерді кешенді шолуды анықтауды қамтиды, тәуекел-мәдениетке баса назар аударады, ал тәуекел-тәбеттің, төзімділіктің, тәуекелдерді кешенді шолудың болуы, қоғамдағы тәуекел-мәдениеттің деңгейі қоғамдағы ішкі бақылаудың жұмысына айтарлықтай әсер етеді.

14. «Басқару және мәдениет» компоненті Қоғамның миссиясын, көзқарасын, құндылықтарын айқындау кезіне сәйкес келеді және мына қағидағарға негізделеді:

- Қоғамның Директорлар кеңесінің тәуекелдерді басқаруды қадағалау функциясын жүзеге асыруы;
- Операциялық құрылымдарды құру;
- Қажетті мәдениеттің анықтамасы;
- Негізгі құндылықтарға деген адалдықты көрсету;
- Білікті мамандарды тарту, дамыту және ұстау.

15. «Стратегия және мақсат қою» компоненті стратегияны әзірлеу кезеңіне сәйкес келіп, мына қағидағарға негізделеді:

- Қызмет жағдайларын талдау;
- Тәуекел-тәбетті анықтау;
- Баламалы стратегияларды бағалау;
- Іскери мақсаттарды тұжырымдау.

16. «Қызмет тиімділігі» компоненті бизнес мақсаттарын тұжырымдау кезеңіне сәйкес келіп, мына қағидағарға негізделген:

- Тәуекелдерді анықтау;
- Тәуекелдердің маңыздылығын бағалау;
- Тәуекелдерге басымдық беру;
- Тәуекелдерге жауап беру;
- Тәуекелдерге кешенді көзқарас.

17. «Өзгерістерді мониторингілеу және енгізу» компоненті стратегияны енгізу және қызмет тиімділігін бағалау кезеңіне сәйкес келіп, мына қағидағарға негізделеді:

- Маңызды өзгерістерді бағалау;
- Тәуекел мен қызмет тиімділігін талдау (факторлық талдау);
- Тәуекелдерді басқару тиімділігін арттыру.

18. «Ақпарат, коммуникация және есеп беру» компоненті құнның өсуіне ықпал етіп, мына қағидағарға негізделеді:

- Ақпарат пен технологияларды пайдалану;
- Тәуекел туралы ақпаратты тарату;
- Тәуекелдер, корпоративтік мәдениет және қызмет тиімділігі туралы есеп беру.

5 бөлім. ТБКЖ қағидағары

5.1. Директорлар кеңесінің тәуекелдерді басқаруды қадағалау функциясын жүзеге асыруы

19. Қоғамның Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқару саласындағы мынадай функцияларды орындау арқылы тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылаудың тиімділігін қадағалауды жүзеге асырады:

- акт Қоғамның мақсаттарын (қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді) анықтайды;
- саясат шеңберіндегі іс-шаралар: ТБКЖ ұйымдастырудың қағидаттары мен тәсілдерін, ішкі бақылауды ұйымдастыруға және бақылау рәсімдерін жүргізуге қойылатын талаптарды, Қоғамның тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласындағы ТБКЖ қатысушыларының рөлдерін бөлуді бекітеді;
- акт тәуекел-тәбетті, төзімділікті, негізгі тәуекел көрсеткіштерін, тізілімді, тәуекелдер картасын, тәуекелдерге ден қою шараларының жоспарын, Қоғамның тәуекелдер есептерін бекітеді;
- акт Қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандырып, тәуекелдерді тиімді басқаруды қамтамасыз ететін ұйымдық құрылымды бекітеді;
- шешімдерді қабылдау кезінде ілеспе тәуекелдерді ескере отырып, Қоғамның Директорлар кеңесінің құзыретіне кіретін мәселелердің тиісінше қаралуын қамтамасыз етеді;
- қолданыстағы тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесі Қоғамның Директорлар кеңесі айқындаған оны ұйымдастыру қағидаттары мен тәсілдеріне сәйкес келетініне және оның тиімді жұмыс істейтініне көз жеткізу үшін тиісті шаралар қабылдайды, оның ішінде (бірақ онымен шектелмей) «ҚТЖ» ҰК» АҚ Ішкі аудит қызметінің ТБКЖ және ішкі бақылаудың тиімділігін бағалау туралы есептерін қарайды, ішкі бақылау мен тәуекелдерді басқаруды жақсарту бойынша сыртқы аудиторлардың қорытындыларын талдайды.

20. Қоғамның Директорлар кеңесі өзіне қажетті тәуелсіздік, дағдылар, тәжірибе және бизнес білім бар-жоғын және тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауды қадағалауды жүзеге асыру үшін Қоғам қызметінің ағымдағы мәселелері бойынша толық ақпаратқа қол жеткізе алатынын өзі үшін тұрақты негізде айқындау керек.

21. Қоғамның Директорлар кеңесінің Аудит жөніндегі комитеті Қоғамның жергілікті актілерінде белгіленген функцияларды орындау арқылы ТБКЖ сенімділігі мен тиімділігін бақылау мәселелері бойынша Қоғамның Директорлар кеңесіне жәрдем көрсетеді.

5.2. Операциялық құрылымдар құру

22. Қоғамның Басқармасы төмендегі функцияларды орындау арқылы тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесі құруды және тиімділігін қолдауды қамтамасыз етеді:

- Саясатты іске асыруды, ішкі құжаттарды әзірлеп, енгізуді, бизнестің сыртқы және ішкі ортасындағы өзгерістерді ескере отырып, оларды өзектендіруді қамтамасыз етеді және Қоғамның Директорлар кеңесін тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласындағы барлық бекітілген ішкі құжаттар туралы хабардар етеді;
- акт Қоғамның Директорлар кеңесінің шешімдерін, қоғамның аудит жөніндегі комитетінің тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін ұйымдастыру саласындағы ұсынымдарын орындайды;
- акт тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылаудың нақты рәсімдері үшін өкілеттіктерді, міндеттер мен жауапкершілікті төмендегі деңгейдегі басшылар және /немесе құрылымдық бөлімшелер басшылары / бизнес-процестер иелері арасында бөледі;
- тиісті біліктілігі мен тәжірибесі бар қызметкерлердің тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау рәсімдерін енгізуін қамтамасыз етеді;

- акт тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауды Қоғамның барлық бизнес-процестерімен шоғырландыруды қамтамасыз етеді, оның ішінде, бірақ онымен шектелмей, түрлі бағыттар бойынша қызмет нәтижелері туралы есептер шеңберінде және Қоғам Басқармасының құзыретіне кіретін мәселелерді қарау шеңберінде тәуекелдер туралы ақпаратты қарап, талқылайды;

- акт тәуекел-тәбетті, толеранттылықты, тәуекелдер тізілімі мен картасын, ОБК, тәуекелдерге ден қою шараларының жоспарын, Қоғамның Директорлар кеңесінің қарауына кейін шығару үшін қоғамның тәуекелдері жөніндегі есептерді мақұлдайды;

- Қоғамның ішкі құжаттарына сәйкес Қоғамның лимиттері және өзге де мәселелерін қарайды;

- Қоғамның тәуекелдері бойынша есептерді, бақылау рәсімдерінің мониторинг нәтижелерін қарап, өз құзыреті шеңберінде тиісті шаралар қабылдайды;

- акт Директорлар кеңесіне тәуекелдер туралы есеп шеңберінде ішкі бақылаудың жұмыс істеуі туралы өтініш береді;

- басқарудың барлық деңгейлерінде Қоғамның тәуекел-тәбетін үздіксіз қадағалап, қажет болған жағдайда тәуекел-тәбеттің маңыздылығын көрсететін және тәуекел-тәбет параметрлері шеңберінде Қоғамның тәуекелдерді басқаруды жүзеге асыруға жауапты қызметкерлерді ұстап тұратын мәдениетті құра отырып, өзгерістер енгізеді.

23. CRO келесі функцияларды орындау арқылы Қоғамның тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін ұйымдастырып, үйлестіреді:

- Саясатты іске асыруды, ішкі құжаттарды әзірлеп, енгізуді, бизнестің сыртқы және ішкі ортасындағы өзгерістерді ескере отырып, оларды өзектендіруді қамтамасыз етеді және тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласындағы барлық бекітілген ішкі құжаттар туралы Басқарманы, Аудит жөніндегі комитетті және Қоғамның Директорлар Кеңесін хабардар етеді;

- ТБІБК Қоғамның сенімді және тиімді жұмыс істеуінің бірыңғай корпоративтік мәдениетін дамытуды, оның ішінде Қоғамның тәуекел үйлестірушілерін тұрақты негізде (бірақ жылына кемінде бір рет) ақпараттандыру, оқыту процесін ұйымдастыруды қамтамасыз етіп, қажет болған жағдайда Қоғамның Директорлар кеңесі мен Басқарма мүшелері үшін сабақтар/семинарлар ұйымдастырады. Қоғамның тәуекел-үйлестірушілерін оқыту тиімділігін бағалау және олардың білімін кезең-кезеңімен растау және корпоративтік мәдениет нормалары мен әдеп қағидаттарын түсіндіру мақсатында сауалнама жүргізу;

- жұмыс істеу тәртібіне әсер ететін ішкі жергілікті актілердің талаптары мен ережелері;

- акт тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауды Қоғамның барлық бизнес-процестерімен интеграциялауды қамтамасыз етеді, оның ішінде, бірақ онымен шектелмей, түрлі бағыттар бойынша қызмет нәтижелері туралы есептер шеңберінде және Қоғам Басқармасының құзыретіне кіретін мәселелерді қарау шеңберінде тәуекелдер туралы ақпарат қарайды;

- тәуекел-тәбетті, толеранттылықты, тәуекелдер тізілімі мен картасын, тәуекелдерге ден қою шараларының жоспарын, ТБІБК жетілдіру шараларының жоспарын, ТБІБК жетілдіру шараларының жоспарын іске асыру туралы есептерді кейін Басқарманың және Комитеттің қарауына және келісуіне шығару үшін уақтылы қалыптастырып, бекітуді қамтамасыз етеді.

- акт Қоғамның блок-схемаларын, тәуекел матрицаларын және бақылауды әзірлеу шеңберінде анықталған елеулі кемшіліктерді шараларының іске асырылуын мониторингілеуді қамтамасыз етеді (процестік тәуекелдер мен бақылау рәсімдерінің құжаттамасы, бақылау рәсімдері дизайнының тиімділігін бағалауды қоса);

- бұзушылықтар болған жағдайда (ақпараттық технологиялар саласындағы үздіксіздік жоспарын қоса) оқиғаларды басқару, Қоғам қызметін белгіленген деңгейге

дейін қалпына келтіру және қолдау тәсілдерін регламенттейтін Қоғам қызметінің үздіксіздігі жоспарларын уақтылы әзірлеуді қамтамасыз етеді;

- Қоғамның Директорлар кеңесінің шешімімен бекітілген ТБІБК жетілдіру шараларының жоспарын іске асыруды қамтамасыз етеді;

- Директорлар кеңесіне, Комитетке және Басқармаға тәуекелдердің ағымдағы жай-күйі мәселелері және қабылданатын ден қою шаралары, бақылау ортасындағы өзгерістер, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау процесіндегі елеулі ауытқулар, тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауды жетілдіру жөніндегі іске асырылатын шаралар, тәуекелдерді басқару саласындағы өзге де мәселелер бойынша уақтылы хабарлауды қамтамасыз етеді;

- Қоғамның Басқармасы мен Директорлар кеңесінің шешімдерін, Қоғам комитетінің тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін ұйымдастыру саласындағы ұсынымдарын орындайды.

- CRO функциялары Қоғамның қазіргі Басқарма мүшелерінің біріне жүктеледі,
- мүдделер қақтығысын болдырмау үшін CRO экономикалық жоспарлау, корпоративтік қаржыландыру, қазынашылық, инвестициялық қызмет, ішкі аудит функцияларын біріктірмеуі керек.

24. Директорлар кеңесі мен Қоғамның Басқармасы өз функцияларын орындау кезінде «үш қорғаныс желісі» моделіне сүйенеді.

25. Бірінші қорғаныс желісі (бизнес-функциялар) өз құзыреті шегінде әрбір қызметкер атынан құрылымдық бөлімшелер ұсынған. Қоғам қызметкерлері (тәуекел иелері) лауазымдық міндеттерін орындау кезінде тәуекелдерді тікелей басқарып, өз құзыреті шеңберінде бақылау рәсімдерін орындайды, оның ішінде мынадай негізгі функцияларды орындайды:

- тәуекелдерді сәйкестендіріп, бағалайды, тәуекелдерге әрекет ету стратегияларын (қабылдау, тәуекелден жалтару, тәуекелді ұлғайту, тәуекелді қысқарту немесе беру) және тәуекелдерге ден қою бойынша нақты шараларды ұсынып, іске асырады, қажет болған жағдайда жетекшілік ететін қызмет шеңберінде жетілдіру жолдарын тұрақты негізде ұсынады;

- акт өздеріне сеніп тапсырылған бизнес-процестерді реттейтін саясаттар мен рәсімдер әзірлеп, өзектендіреді;

- бақылау у дизайнын анықтайды / құжаттайды / жетілдіріп, бақылау процедураларын орындайды, сеніп тапсырылған бизнес-процестер шеңберінде тәуекелдер мен бақылау матрицаларын тұрақты негізде әзірлейді;

- өз құзыреті шегінде оның барлық компоненттері бойынша тәуекел-тәбетті сақтайды;

- іске асырылған және әлеуетті тәуекелдерді есепке алу және талдау жөніндегі ішкі құжатқа сәйкес іске асырылған және әлеуетті тәуекелдер базасын толтырады;

- өз функцияларын орындауға байланысты тәуекелдерге айтарлықтай әсер етуі мүмкін сыртқы және ішкі факторларды қадағалайды;

- акт мүдделі тұлғаларға тәуекелдер туралы уақтылы және толық ақпарат береді, оның ішінде (бірақ онымен шектелмей) тәуекел-бөлімшеге тоқсан сайын есептік айдан кейінгі айдың 10-күнінен кешіктірмей БӨК орындалуы, толеранттылық деңгейлері, тәуекелдер тізілімі мен картасын қалыптастыру, тәуекелдерге ден қою шараларының жоспары және оның орындалуы, есептер туралы ақпарат береді тәуекелдер бойынша, сондай-ақ тәуекел бейініндегі өзгерістер туралы мәліметтерді (ҚР шекті мәнінен асып кету немесе оған жақындау туралы деректерді қоса, бірақ олармен шектелмей) жібереді. Жаңа тәуекелдер анықталған жағдайда жаңа тәуекел анықталған немесе оның өзгерген күнінен бастап бір жұмыс күні ішінде ден қою жөніндегі шаралар туралы ұсыныстар беру қажет.

26. Қорғаудың екінші желісі - Қоғамның құрылымдық бөлімшелері, оның ішінде Тәуекел-қорғаудың бірінші желісінің қызметін және негізгі тәуекелдерді

мониторингілеу, шолу, бағалау, сараптау функцияларын жүзеге асыратын, тәуекелдерді басқарудың, ішкі бақылаудың, қызметтің үздіксіздігінің, заңнаманы, әкімшілік ережелерді/ішкі регламенттерді сақтаудың тиімді тәжірибесін енгізу және орындау арқылы алаяқтық деректерін тергеуді қамтамасыз етіп, қадағалайтын, функциялары Қоғамның жергілікті актілерінде белгіленген бөлімше.

27. Тәуекел бөлімі тікелей CRO-ға есеп береді.

28. Қорғаудың үшінші желісі (Тәуелсіз кепілдік) «ҚТЖ» ҰК» АҚ Ішкі аудит қызметі ұсыған, тиімділікке тәуелсіз бағалау жүргізіп, тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауды жетілдіруге жәрдемдеседі, Қоғамның аудит жөніндегі комитеті мен Директорлар кеңесіне қолдау көрсетіп, оларға тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесінің тиімділігіне тәуелсіз баға береді.

29. Мерзімді негізде екінші қорғаныс желісінің құрылымдық бөлімшелері және «ҚТЖ» ҰК» АҚ Ішкі аудит қызметі ақпарат алмасу, жоспарлар мен ұсынымдарды талқылау мақсатында тексерулер мен аудит қорытындылары бойынша бірлескен кездесулер өткізеді.

30. Қоғамның әрбір құрылымдық бөлімшесінде тәуекел-үйлестіруші тағайындалады, оның міндеттеріне өзінің құрылымдық бөлімшесінде тәуекелдерді басқару жұмысын ұйымдастыру және Қоғамның ОБК рәсімдерін іске асырудың барлық кезеңдерінде Қоғамның тәуекел бөлімшесімен ынтымақтастық кіреді.

Тәуекел иелері тәуекел-бөлімшеге тәуекелдер, тәуекел-үйлестірушілер туралы ақпарат ұсынуды қамтамасыз етуі тиіс.

31. Осы саясатты іске асыру тетігі (ішкі бақылау жүйесінің ұйымдық құрылымы, ішкі бақылау жүйесінің субъектілері арасында өкілеттіктер мен жауапкершілікті бөлу, сондай-ақ ішкі бақылау рәсімдері) ішкі бақылау жүйесі саласындағы Қоғамның ішкі құжаттарында айқындалған.

5.3. Қалаған мәдениетті айқындау

32. Тәуекелдерді басқару мәдениеті (тәуекел мәдениеті) тәуекелдерді басқарудың негізі бола отырып, барлық лауазымды тұлғалар мен қызметкерлер өз міндеттерін орындау кезінде бөлісіп, қолданатын тәуекелдерді басқару саласындағы сенімдерді, түсінуді және білімді қамтиды.

Тәуекел мәдениеті Қоғамның корпоративтік мәдениетінің бөлігі болып табылады. Тәуекел мәдениетінің деңгейі стратегияны әзірлеген сәттен бастап оны іске асыруға және тиімділік мониторингіне дейін тәуекелдердің қалай анықталатынын, бағаланатынын және басқарылатынын анықтайды.

33. Тәуекел мәдениеті төрт қағидаға негізделген:

1) жоғары деңгейдегі тон: Директорлар кеңесі, Қасқарма және Қоғам басшылығы жоғарыдан пәрмен беріп, шешім қабылдау кезінде ұзақ мерзімді құн, кірістілік және шешім қабылдаумен де, қабылдаумен де байланысты тәуекелдер арасындағы оңтайлы тепе-теңдіктен шығады, басшылық қарамағындағыларды тәуекелге бағытталған мінез-құлыққа шақырады. Қоғам органдары отырыстарының күн тәртібіндегі әрбір мәселе тәуекелдерді талдаумен және белгіленген тәуекел-тәбетке сәйкестігімен сүйемелдену керек.

2) Корпоративтік басқару: Қоғамның қызметі қызметкерлердің саясат пен барлық ішкі құжаттарды сақтау міндетті екенін түсінуін қамтамасыз ететін осындай бақылау ортасын құруға бағытталған. Қоғамның барлық шенеуніктері мен қызметкерлері өздерінің жауапкершілік аймағын, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау өкілеттіктерін нақты біледі. Тәуекел иелері өз құзыреті шегінде тәуекелдерді түсінеді, оларды басқарып, Қоғамның ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес тәуекелдер туралы тиісті түрде хабардар етеді.

3) Шешім қабылдау: ішкі орта коммуникациялардың ашықтығымен және

тәуекелдер туралы ақпараттың ашықтығымен сипатталады, бұл Қоғамның қызметкерлері мен лауазымды адамдары арасындағы ілеспе тәуекелдер мен әлеуетті мүмкіндіктерді ашық және сындарлы талқылауға ықпал етіп, сыртқы сын-қатерлерге жауап ретінде бірлесіп тиімді шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді.

Барлық деңгейдегі сыйақы жүйесі басқарушылық шешімдер қабылдау процесінде олардың тәуекелге дұрыс көзқарасын қалыптастыруда басшылық пен қызметкерлер үшін қаржылық және қаржылық емес ынталандыруды пайдаланады. Мотивация жүйесі Елеулі (сыни) тәуекелді уақтылы сәйкестендіруге және оны тиімді басқаруға/жоюға/азайтуға, сондай-ақ тәуекелдерді басқаруда жаңа технологиялар, құралдар, тиімді шешімдер енгізуге (ерекше еңбегі үшін және қызметте жоғары нәтижелерге қол жеткізгені үшін енгізілген мотивация жүйесінен басқа) негізделген.

Тәуекел мәдениеті дамыған кезде қабылданған шешімдер тәуекел тәбетімен нақты анықталады.

4) құзыреті: Қоғамның ұйымдық құрылымы «үш қорғаныс желісі» моделіне негізделеді. Тәуекел бөлімі екінші қорғаныс желісінің рөлін тиімді орындайды, осылайша басшылықтың Қоғамның мақсаттарына жетуге деген сенімін арттырады. Тәуекел-бөлімше Қоғамда тәуекел-мәдениетті тұрақты дамытуға, оның ішінде Қоғамның жаңадан қабылданған қызметкерлері үшін бейімделу курсының тетіктерін пайдалана отырып, Қоғамның Директорлар кеңесінің мүшелерін лауазымға енгізу шеңберінде тәуекелдер бойынша құжаттарды ұсыну, міндетті және функционалдық сертификаттау, SCRUM кездесулер және т.б. курсты қолдайды. Тәуекел бөлімі қажет болған жағдайда Қоғам қызметкерлері арасында тәуекелдер бойынша анонимді сауалнамалар жүргізе алады.

34. Қоғамның басқармасы мен Директорлар кеңесі үшін тәуекел-мәдениет деңгейі туралы ақпарат көздері қоғамдағы тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалау жөніндегі құжаттар, корпоративтік басқаруды диагностикалау жөніндегі есептер және т. б. болуы мүмкін. 35. Қоғамда мінез-құлық кодексінің бұзылуы, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, алаяқтық, парақорлық және өзге де бұзушылықтар туралы хабарлау тәртібін белгілейтін құпия ақпараттандыру саясаты қолданылады.

34. Қоғамның Басқармасы мен Директорлар кеңесі үшін тәуекел-мәдениет деңгейі туралы ақпарат көздері Қоғамдағы тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалау жөніндегі құжаттар, корпоративтік басқаруды диагностикалау жөніндегі есептер және т. б. болуы мүмкін.

35. Қоғамда мінез-құлық кодексінің бұзылуы, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, алаяқтық, парақорлық және өзге де бұзушылықтар туралы хабарлау тәртібін белгілейтін құпия ақпараттандыру саясаты қолданылады.

5.4. Негізгі құндылықтарға деген адалдықты көрсету

36. Қоғамның құндылықтарға адалдығы ТБКЖ тиімді жұмыс істеуінің негізі болып табылады.

Қоғамда құндылықтар, мінез-құлықтың негізгі қағидалары мен стандарттары айқындалған, оларды басшылыққа ала отырып, қызметкерлер мен лауазымды адамдар мүдделі тараптардың мүдделерін қорғап, сенімін қамтамасыз ете алады, бұл сайып келгенде Қоғамның стратегиялық мақсаттарына қол жеткізуге ықпал етеді.

5.5.. Білікті қызметкерлерді тарту, дамыту және сақтау

37. Қоғамның қызметін талдау және мониторингілеу нәтижелері негізінде жауапты құрылымдық бөлімшелер Қоғамның мақсаттарына жету үшін қажетті адами ресурстарға қажеттілікті анықтайды. Қоғамда негізгі қызметкерлер үшін міндеттер мен сабақтастықты бөлу туралы ішкі құжаттар әзірленуі керек.

Адам ресурстарын басқару саласындағы ішкі құжаттар білікті қызметкерлерді тарту, дамыту және сақтау үшін негізді анықтайды.

5.6. Менеджмент тәуекелінің инфрақұрылымын талдау

38. Қоғамның миссиясын, көзқарасын, міндеттемелерін, құндылықтары мен қағидаттарын сақтау мақсатында сыртқы және ішкі орта ескеріледі.

Сыртқы ортаға саяси, экономикалық, әлеуметтік, технологиялық, құқықтық, экологиялық факторлар жатады. Қоғамның сыртқы ортамен (бизнес құрылымдармен, әлеуметтік, реттеуші, өзге де мемлекеттік органдармен) өзара қарым-қатынасы ішкі ортада көрініс тауып, оның қалыптасуына әсер етеді.

Ішкі орта Қоғамның тәуекелдерге жалпы қатынасын және оның жұмысшыларының тәуекелдерге қалай қарайтынын және оларға қалай жауап беретінін анықтайды. Ішкі орта тәуекелдерді басқару жүйесінің барлық басқа компоненттері үшін негіз болып табылады, тәуекелдерді басқару философиясын, тәуекелдерге тәбетті, басқару органдарының бақылауын, әдеп құндылықтарын, қызметкерлердің құзыреті мен жауапкершілігін, Қоғамның құрылымын, оның адами, қаржылық және басқа ресурстармен анықталатын мүмкіндіктерін қамтиды.

Қоғамның қызметі қызметкерлердің тәуекелдерді түсінуін арттыратын және олардың тәуекелдерді басқару жауапкершілігін арттыратын ішкі ортаны құруға бағытталған.

5.7. Тәуекел-тәбетті айқындау

39. Тәуекел-тәбет Стратегиялық жоспарлау процесімен қатар қалыптасады. Қоғамның Даму стратегиясы бекітілгеннен / қайта қаралғаннан кейін үш ай ішінде Тәуекел-бөлімше Қоғамның Директорлар кеңесінің бекітуіне тәуекел-тәбетті шығару шараларын қабылдайды. Тәуекел-тәбет миссияны, пайымдауды және стратегиялық мақсаттарды ескеріп, Қоғам активтерінің құнын құру, сақтау және іске асыру контекстінде инвестициялық, қаржылық және операциялық қызметке қатысты айқындалады.

40. Жыл сайын 30 қарашаға дейін тәуекел-бөлімше тәуекел-тәбеттің өзектілігіне талдау жүргізіп, ішкі (мысалы, стратегия өзгерген кезде) немесе сыртқы ортада (мысалы, жаңа реттеуші талаптар) елеулі өзгерістер анықталған жағдайда тәуекел-бөлімше тәуекел-тәбетті қайта қарау туралы мәселені бастайды.

41. Тәуекел-тәбет Қоғамның даму стратегиясын қолдану/бекітілу кезеңінен артық емес, сапалық және сандық көрсеткіштер түрінде белгіленеді. Тәуекел-тәбет көрсеткіштері жылдық мәндерді (мысалы, қаржылық жыл ішінде жинақталған операциялық қызметтен шығын EBITDA-ның 10% аспау керек) және/немесе одан да ұзақ мерзімді көрсеткіштерді (мысалы, инвестициялық жобаның немесе ұйымның бүкіл өмір бойы күтілетін капиталға инвестициялаудан болатын шығындардың дисконтталған сомасы) қабылдауы мүмкін Қоғамның меншікті капиталының 3% асады). Тәуекел-тәбетті қалыптастыру кезінде міндетті түрде тәуекел бейіні ескеріліп, шығындардың (тәуекел-тәбет мөлшеріне тең) қоғамның қаржылық нәтижелеріне әсері талданады.

42. Тәуекел-тәбет Қоғамның барлық деңгейлерінде шешім қабылдау процесіне біріктіріледі. Тәуекел-тәбет, төзімділік, негізгі тәуекел көрсеткіштері және тәуекел лимиттері өзара байланысты және олардың сақталуына үнемі бақыланады.

Тәуекел-тәбетті сақтау транзакциялар жүргізу, мәмілелерді бастау, жобаларды талдау кезінде Қоғам қызметкерлері үшін және басқару шешімдерін қабылдау кезінде Қоғамның лауазымды тұлғалары үшін міндетті болып табылады.

5.8. Баламалы стратегияларды бағалау

43. Қоғам стратегиясын таңдағанда тәуекел бағдары мен Тәуекел-тәбетті ескереді, сондай-ақ баламалардың әрқайсысының тәуекелдері мен мүмкіндіктері үшін балама стратегияларды талдайды. Тәуекел бағдарын түсіну тәуекел тәбеті шегінде бола отырып, стратегияны жүзеге асыру үшін ресурстарға қажеттілікті анықтауға мүмкіндік береді.

Тәуекелдерді басқару стратегияларды екі жағынан бағалауды қамтиды:

1) Стратегияның Қоғамның миссиясына, көзқарасына және құндылықтарына сәйкес келмеу ықтималдығы;

2) таңдалған стратегияны іске асыру салдары. Егер белгілі бір стратегиямен байланысты тәуекел белгіленген тәуекел тәбетінен асып кетсе, балама стратегияны таңдау немесе тәуекел тәбетін қайта қарау қажет.

5.9. Бизнес-мақсаттарды қалыптастыру

44. Қоғам стратегиялық және бизнесті жоспарлау жөніндегі ішкі құжаттарға сәйкес бизнес мақсаттарын тұжырымдайды.

- мақсат қою кезінде Қоғам агрессивті мақсат үлкен тәуекелге әкелуі мүмкін екенін ескереді. Осыған байланысты, мақсат қою кезінде Қоғам тәуекел-тәбетті ескереді.

45. Тиімді мониторингті жүзеге асыру және тәуекел-тәбет деңгейінің асып кетуіне жол бермеу мақсатында тәуекелдерді іске асыру салдарынан кейбір бизнес-мақсаттардан қолайлы ауытқуды көрсететін толеранттылық белгіленеді.

Толеранттылық тоқсан сайын мониторингілеуге ұшырап, сыртқы және ішкі ортада өзгерістер болған жағдайда қайта қаралуы мүмкін.

5.10. Тәуекелдерді анықтау (сәйкестендіру)

46. Тәуекелдерді анықтау қоғамның шығындарын оңтайландыру әдісі ретінде маңызды, өйткені тәуекелдерді алдын-ала анықтау, оларды азайту және салдарын жою үшін барабар шараларды анықтау, сайып келгенде, қоғамның тиімділігіне әсер ететін осындай іс-шараларды қаржыландыру көздері мен көлемін жоспарлауға мүмкіндік береді.

47. Тәуекелдер оларды түгендеу барысында (жыл сайын тізілімді дайындау шеңберінде, тоқсан сайын тәуекелдер бойынша есептерді дайындау шеңберінде), сондай-ақ ағымдағы қызмет барысында анықталады. Бұрын тізілімге енгізілмеген елеулі Тәуекел анықталған кезде тәуекел иесі бұл туралы Тәуекел-бөлімшеге хабарлау керек. Тәуекел бөлімі алынған ақпаратты талдап, қажет болған жағдайда тәуекелдер тізіліміне жаңа тәуекел қосады.

48. Тәуекелдерді анықтау үшін Қоғам қызметкерлері келесі әдістер мен құралдарды қолдана алады:

- *Қойылған мақсаттарға, міндеттерге, қызметтің негізгі көрсеткіштеріне қол жеткізуге әсер етуі мүмкін тәуекелдерді анықтайды.*

- *Салалық ерекшелігі немесе функционалдық қызметі бойынша ұйымдарға, ұқсас қоғамдарға тән ықтимал оқиғаларды анықтау тұрғысынан салалық және халықаралық салыстырулар жүргізеді.*

- Әрбір осындай бөлімше қызметіне және жалпы Қоғамға әсер ететін тәуекелдерді анықтау үшін әрбір құрылымдық бөлімше ішіндегі тәуекелдерді талқылайды. Тәуекел-бөлімше әрбір құрылымдық бөлімшенің елеулі тәуекелдерін Тізілімге шоғырландыру мақсатында *кездесулерге* бастамашылық жасап, оның барысында тәуекелдер тізілімінің жобасы немесе тәуекелдер тізіліміне өзгерістер талқыланады.

- Тәуекел - бөлімше қолданыстағы және әлеуетті тәуекелдер мен оларды басқару жолдарын ашық талқылау үшін қоғамның негізгі қызметкерлерімен (*сарапшыларымен*) мақсатты сұхбат жүргізеді.

- *Audit нәтижелері бойынша есептерді талдау және т.б.*
- *Near Miss* талдауын жүргізеді, ол *Near Miss* бұл белгілі бір жағдайларда тәуекелдерге (жарақат, өрт, төгілу, апат және т.б.) әкелуі мүмкін, бірақ әкелмейтін бизнес-процестерді, операциялық, өндірістік ережелерді бұзуға байланысты оқиғалар. *Near Miss* неғұрлым көп болса, тәуекелге бару ықтималдығы соғұрлым жоғары болады. *Near Miss* тәуекел иелері мен компаниялар іске асырып, ықтимал тәуекелдердің электрондық базасында тіркеу керек.

- Іске асырылған және әлеуетті тәуекелдер базасын мониторингілеуді жүзеге асырады. Тәуекел-бөлімше базаны, ал Қоғамның құрылымдық бөлімшелері іске асырылған тәуекелдер туралы ақпаратты басқарады. Іске асырылған және әлеуетті тәуекелдер базасын жүргізу тиісті ішкі нормативтік құжатпен реттеледі.

- Ішкі (күшті және әлсіз жақтары) және сыртқы (қауіптер мен мүмкіндіктер) факторларды талдауды қамтитын SWOT талдауын жүргізеді, сондай-ақ өзге де тәуекелдерді анықтау құралдарын пайдаланады.

49. Анықталған тәуекелдер тізілімі нысанында мынадай тәуекелдер жіктелесін пайдалана отырып жүйеленеді:

- * стратегиялық тәуекел-қызмет және даму стратегиясын айқындап, іске асыру, саяси ортаның, өңірлік конъюнктураның, салалық құлдыраудың және жүйелік сипаттағы басқа да сыртқы факторлардың өзгеруі немесе қателіктер (кемшіліктер) салдарынан залал туындау тәуекелі;

- * қаржылық тәуекелдер-капитал құрылымына және қаржылық кірістіліктің төмендеуіне байланысты тәуекелдерді қамтиды. Қаржылық тәуекелдерге нарықтық тәуекелдер (пайыздық және валюталық мөлшерлемелердің ауытқуы, табиғи ресурстар бағасының ауытқуы), өтімділік тәуекелдері, несиелік тәуекелдер (корпоративтік контрагенттерге, жеке тұлғаларға, екінші деңгейдегі банктерге және басқа елдердегі талаптар бойынша) жатады;

- * құқықтық тәуекелдер - Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын сақтамау салдарынан, Қазақстан Республикасының бейрезиденттерімен қатынастарда басқа мемлекеттердің заңнамаларын, сондай-ақ ішкі ережелері мен рәсімдерді сақтамау салдарынан шығындардың туындау тәуекелдері;

- * операциялық тәуекел-қызметкерлер тарапынан жіберілген ішкі процестерді (қызметкерлер тәуекелдерін қоса), ақпараттық жүйелер мен технологиялардың (технологиялық тәуекелдер) жұмыс істеуінен, өндірістік қауіпсіздіктен, сондай-ақ сыртқы оқиғалар салдарынан болған кемшіліктер немесе қателіктер нәтижесінде өндірісте залалдардың, жазатайым оқиғалардың туындау тәуекелі. Операциялық тәуекелдің келесі факторлары бар: сыртқы және ішкі алаяқтық; еңбек даулары; бизнес-процестердегі және ақпараттық-техникалық жүйелердегі іркілістер; материалдық активтерге залал; өндірістегі жазатайым оқиғалар; клиенттермен шарттық қатынастардағы ақаулар.

50. Тәуекелдер тізілімі кем дегенде мынадай ақпаратты қамтиды: тәуекел түрі мен атауы; тәуекел факторлары (ішкі және сыртқы); тәуекелдерді іске асыру салдары; тәуекел иесі; тәуекелге тән және қалдық баға; бар болса, негізгі тәуекел көрсеткіші. Тәуекелдер тізілімі әрбір тәуекелдің қандай бизнес мақсатына әсер ететінін, сондай-ақ бизнес мақсатына төзімділікті көрсету керек.

Қағидаттар: «Тәуекелдердің маңыздылығын бағалау», «Тәуекелдерге артықшылықпен қарау» Қоғамның тәуекелдерін сәйкестендіру және бағалау қағидаларында регламенттеледі.

5.11.Тәуекелдерге әрекет ету

51. Қоғам тәуекелге әрекет ету стратегияларын қызметті жүргізу шарттарын, пайда мен шығындардың арақатынасын, міндеттемелер мен күтулерді, тәуекелдердің басымдылығын, тәуекел-тәбетті ескере отырып айқындайды.

52. Әрекет ету стратегиялары:

- оның деңгейі рұқсат етілетінін және оны төмендету шараларын қабылдау жоспарланбағанын білдіретін тәуекелді *қабылдау*;
- тәуекелге әкелуі мүмкін әрекеттерден бас тарту арқылы тәуекелден *жалтару*;
- қаржылық және басқа да артықшылықтарды алу мақсатында тәуекелді саналы түрде *арттыру*;
- тәуекелді *қысқарту* - алдын алу шараларын пайдалану және тәуекелді іске асыру жағдайындағы іс-қимылдарды жоспарлау арқылы тәуекел туындау ықтималдығына және/немесе әсеріне (шығын мөлшеріне) әсер ету;
- тәуекел *беру* (қаржыландыру) - басқа Тарапқа беру немесе тәуекелді ішінара бөлу.

53. Қоғамның стратегиялық тәуекелін қысқарту бекітілген стратегияның, даму жоспарының орындалуына мониторинг жүргізу арқылы жүзеге асырылады, оның нәтижелері бойынша түзету шаралары қабылданады.

54. Қаржылық тәуекелдерді азайту әдістеріне (толық емес тізім) жататындар:

- несиелік тәуекелдер үшін несиелік - қабылданған несиелік тәуекел деңгейіне лимиттер белгілеу. Несиелік тәуекелдер бойынша лимиттер несиелік тәуекелдерді басқарудың ішкі құжатымен реттеледі;
- нарықтық тәуекелдердің негізі - ықтимал шығындар деңгейін бақылау және есептеу, хеджирлеу және әртараптандыру құралдарын қолдану. Әрекет ету әдістері нарықтық тәуекелдерді басқару жөніндегі ішкі құжатпен реттеледі;
- өтімділік тәуекелдерінің негізі - Қоғамның борыш жүктемесінің дәрежесіне лимиттер белгілеу. Қаржылық тұрақтылық коэффициенттерінің шекті мәндері қарызды басқару және қаржылық тұрақтылық туралы ішкі құжатпен реттеледі.

55. Қоғамның құқықтық тәуекелдерін азайту және бақылау әдістері мүдделі құрылымдық бөлімшелермен бірлесіп, өзгерістердің Қоғам қызметіне әсерін бағалайтын және оларды қабылдау үшін қажетті шаралар әзірлейтін Қоғамның уәкілетті заң қызметі заңнама өзгеруіне мониторинг жүргізу болып табылады. Қоғамның ішкі рәсімдерін реттейтін немесе соған сәйкес Қоғамның міндеттемелері туындайтын кез келген құжат Қоғамның уәкілетті заң қызметінде міндетті сараптамадан өту керек.

56. Қоғамдағы операциялық тәуекелдерді қысқарту және бақылау белгіленген бизнес-процестерге талдау жүргізу және оларды жетілдіру жөніндегі тиісті шаралар жоспарларын әзірлеу, ішкі бақылауларды енгізу арқылы жүзеге асырылады.

57. Тәуекелдерді беру (қаржыландыру) төмендегі құралдарды қамтиды:

- сақтандыру (пайда болуы тек шығынға әкеп соғатын және табыс алуға әкеп соқтырмайтын тәуекелдерге қатысты пайдаланылады) сақтандыру қорғауды ұйымдастыру жөніндегі корпоративтік стандартпен реттеледі;
- өтініш хеджирлеу (іске асырылуы шығындарға да, кірістерге де әкелуі мүмкін тәуекелдерге қатысты қолданылады) ішкі хеджирлеу құжатымен реттеледі;
- шарт бойынша тәуекелді ауыстыру (қосымша сыйақы үшін немесе шарт құнының тиісті өсуі үшін контрагентке тәуекел үшін жауапкершілікті ауыстыру);
- шартты несиелік желісі - белгілі бір оқиғалар туындаған кезде келісілген шарттармен банктік қаржыландыруға қол жеткізу;
- тәуекелдерді қаржыландырудың басқа балама әдістері.

58. Егер қолданылатын тәуекелге әрекет ету әдістері шығындармен байланысты болса және бұл шығындар айтарлықтай болса,

бұл іс-шаралар қаншалықты қажет және оларды тәуекелдерге жауап берудің басқа стратегиясы арқылы азайтуға бола ма;

- іс-шараларға жұмсалатын шығындардың мүмкін құны қандай соған талданады.

59. Сәйкестендіру және ағымдағы қызмет барысында тәуекел иелері тәуекелдерге ден қою шаралары жоспарына одан әрі енгізу үшін тәуекел-бөлімшеге жинақтау үшін ден қою стратегиялары мен шараларына қатысты ұсыныстар береді.

60. Жоспар Қоғамның барлық құрылымдық бөлімшелерінің орындауы үшін міндетті болып табылып, шараларды, орындау мерзімдерін, жауапты тұлғаларды қамтиды.

61. Кейбір тәуекелдердің және ықтимал заңсыз әрекеттердің алдын алу және шектеу үшін тәуекел иелері жүзеге асыратын ішкі бақылау қолданылады.

62. Бақылау рәсімдері Қоғамның барлық деңгейлерінде жүзеге асырылып,

* ықтимал тәуекелдердің ықтималдығын азайту;

* қателіктердің пайда болуын болдырмау және / немесе оларды жасаған соң қателерді анықтау;

* қайталанатын және артық операцияларды анықтау және жою;

* жақсарту үшін кемшіліктер мен аймақтарды анықтау;

* ішкі бақылауды одан әрі жетілдіру.

63. Тиімді бақылау рәсімдерін енгізу бизнес-процестер иелерінің және бизнес-процестер бойынша тәуекелдер мен бақылау матрицаларын әзірлеуін/өзектендіруін, бақылау рәсімдерін жобалау тәуекел-бөлімшесінің тестілеуін және «ҚТЖ» ҰК» АҚ Тәуекел-бөлімшесі мен операциялық тиімділігін бағалауын, ТБКЖ барлық қатысушыларының Қоғамдағы ішкі бақылауды жетілдіру шараларын қабылдауды көздейді.

64. Бақылау процедуралары төмендегілерді қамтиды:

1) Қоғамның барлық деңгейлерінде мақсаттар белгілеу, өкілеттіктер мен жауапкершілікті бөлу;

2) операцияларды санкциялау жөніндегі өкілеттіктер белгілеу: операцияларды тек тиісті өкілеттіктер берілген адамдар ғана бекітіп, жүзеге асырады;

3) Қоғамның лауазымды адамдары мен қызметкерлерінің өз міндеттерін орындауы кезінде міндеттер бөлініп, және мүдделер қақтығысының болмауы;

4) Қоғамның органдары, құрылымдық бөлімшелері мен қызметкерлері арасында ақпараттық қамтамасыз етудің сенімді жүйесін және ақпарат алмасудың тиімді арналарын құру және олардың жұмыс істеуін қамтамасыз ету;

5) Қоғамның барлық қызметкерлері мен лауазымды адамдарының назарына олардың ішкі бақылауды сақтау жөніндегі міндеттерін жеткізу, олардың тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылаудағы өз рөлін ұғындыру;

6) Қоғам қызметінің негізгі көрсеткіштерін белгілеу;

7) Қоғамның органдары, құрылымдық бөлімшелері мен қызметкерлері қызметінің критерийлерін белгілеу және тиімділігін бағалау;

8) Қоғамның тәуекелдерін басқару;

9) Қоғам активтерін сатып алу/иеліктен шығару, қайта құрылымдау мониторингілеу және оларға мүліктік құқықтарды сақтау (активтердің сақтау);

10) Қоғам ресурстарын тиімді пайдалануды мониторингілеу;

11) Қоғамның даму жоспары мен бюджетінің орындалуын мониторингілеу;

12) Қоғамдағы корпоративтік басқару диагностикасы;

13) инвестициялық жобалардың іске асырылуын бақылау;

14) бухгалтерлік және салықтық есепке алуды жүргізу, есептілік (бухгалтерлік, салықтық, басқарушылық, т.б.) жасау мен уақтылы ұсынудың белгіленген тәртібінің сақталуын бақылау;

15) қолданылатын заңнама, Қоғамның ішкі құжаттары талаптарының сақталуын бақылау;

16) Қоғам органдары қабылдайтын шешімдердің орындалуын бақылау;

- 17) Қоғамның жылдық қаржылық есептілігіне аудит жүргізетін аудиторлық ұйым ұсынымдарының, сондай-ақ «ҚТЖ» ҰК» АҚ ұсынымдарының орындалуын бақылау;
- 18) Қоғамның ақпарат ашудағы белгіленген рәсімдерінің сақталуын бақылау;
- 19) Қоғамда құжат айналымының белгіленген тәртібінің сақталуын бақылау;
- 20) тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау тиімділігін бағалау;
- 21) өзге де рәсімдер.

Жауапкершілікті қосымша бөлу, бақылау рәсімдерін қалыптастыруға және тәуекелдер мен бақылау матрицаларын құруға қойылатын талаптар, бақылау рәсімдерін мониторингілеу тәртібі, ішкі бақылау саласындағы басқа да функциялар ішкі бақылауды ұйымдастыру және жүзеге асыру жөніндегі ішкі құжаттармен реттеледі.

5.12. Тәуекелдерді кешенді қарау

65. Тәуекелдерді кешенді қарау тәуекелдердің қалдық бағдары белгіленген тәуекел тәбетіне қаншалықты сәйкес келетінін анықтауға мүмкіндік береді.

66. Тәуекел портфеліне шолу өтемдік тәуекелдерді (табиғи хеджирлеу ретінде әрекет ететін), оң және теріс корреляциясы бар тәуекелдерді анықтауға мүмкіндік береді, олардың маңыздылығы корпоративтік деңгейде біртіндеп шоғырлануымен бірге артады / төмендейді.

5.13. Маңызды өзгерістерді бағалау

67. Қоғам Даму стратегиясы мен жоспарына елеулі әсер етуі мүмкін сыртқы және ішкі өзгерістерді қадағалап, қажет болған жағдайда тәуекел-тәбетті, төзімділікті, тәуекелдер тізілімін және картасын, тәуекелдерге ден қою шараларының жоспарын өзектендіреді. Тәуекел-бөлімше елеулі өзгеріс анықталған күннен бастап үш ай ішінде Қоғамның Директорлар кеңесінің қарауына тәуекелдер бойынша өзектендірілген құжаттарды шығару шараларын қабылдайды.

5.14. Тәуекелдер мен қызметтің тиімділігін талдау (факторлық талдау)

68. Тәуекелдер мен қызметтің тиімділігін талдау Қоғам қызметіне шұғырландырылады. Қоғам тәуекелдерді ескере отырып, қызмет нәтижелеріне, оның ішінде жекелеген бағыттар бөлігінде шолу жүргізеді: нәтижелілікке әсер еткен тәуекелдер қаралады; тәуекелдер бұрын қаншалықты тиімді бағаланды және ден қою шаралары айқындалды; шаралардың өзі қаншалықты тиімді іске асырылды.

69. Егер Қоғам қызметінің нәтижелері рұқсат етілген ауытқулардан асып кетсе, тиісті көрсеткіштерге талдау жүргізу қажет. Жүргізілген талдаудан соң тиісті көрсеткіштерге жауапты құрылымдық бөлімшеге жетекшілік ететін Қоғам басшылығы бизнес-мақсаттарды, қажетті мәдениетті, тәуекел-тәбетті, тәуекелдерге басымдық беруді, ден қою шараларын және т.б. қайта қарау қажеттілігі туралы шешім қабылдайды.

5.15. Тәуекелдерді басқару тиімділігін арттыру

70. Қоғам тәуекелдерді басқаруды және Қоғамның ішкі бақылауын тұрақты негізде жетілдіруге тырысады.

71. Тәуекел иелері қажет болған жағдайда тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаттар мен рәсімдерді жаңартады, оларға сеніп тапсырылған бизнес-процестер шеңберінде бақылау рәсімдерінің дизайнын жетілдіреді.

72. Тәуекел бөлімі:

* жылына кемінде бір рет тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жөніндегі саясатты және өзге де ішкі құжаттарды олардың дәлдігі мен өзектілігі тұрғысынан

талдап, қайта қараудың және/немесе өзгерістер мен толықтырулар енгізудің орындылығын айқындайды. Мақсатқа сай болған жағдайда, қайта қаралған құжаттар белгіленген тәртіппен Қоғамның уәкілетті органдарының бекітуіне шығарылады;

- бақылау рәсімдері мониторингінің жыл сайынғы кестесін орындау шеңберінде мониторинг процестері-объектілері бойынша бақылау дизайнын жетілдіру бойынша ұсынымдар дайындайды;

- * тәуекел иелері бастамашылық ететін материалдарды қарау шеңберінде тәуекелдерді басқару рәсімдері мен бақылау рәсімдерін жетілдіру жөнінде ұсыныстар енгізеді;

- * Қоғамдағы ішкі бақылау және ТБКЖ тиімділігін арттыру бойынша басқа да шараларды орындайды.

73. «ҚТЖ» ҰК» АҚ ТБКЖ және ішкі бақылаудың тиімділігін дербес бағалап, оларды жетілдіру жөнінде ұсыныстар береді.

5.16. Ақпарат пен технологияны пайдалану

74. Қоғам тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауды қолдау үшін сыртқы және ішкі көздерден алынған ақпарат пен технологиялар пайдаланады.

75. Ақпараттың сапасын сақтау үшін Қоғамда деректерді басқару жүйесі жұмыс істейді.

76. Ақпараттық технологиялар «пайда–шығын» талдауының нәтижелерін ескере отырып, ТБКЖ процестерін автоматтандыру үшін қолданылады.

5.17. Тәуекелдер туралы ақпарат тарату

77. Тәуекелдерді басқару құрылымы ақпараттың барабар ағынын– тігінен және көлденеңінен қамтамасыз етеді.

Бұл ретте төменнен жоғарыға түсетін ақпарат Директорлар кеңесі мен Қоғам Басқармасын: ағымдағы қызмет туралы; қызмет барысында қабылданған тәуекелдер, оларды бағалау, бақылау, ден қою әдістері және оларды басқару деңгейі туралы мәліметтермен қамтамасыз етеді.

Жоғарыдан төменге бағытталған ақпарат ішкі құжаттар мен тапсырмаларды бекіту арқылы мақсаттарды, стратегияны, қажетті мәдениетті, тәуекел-тәбет пен төзімділікті қамтамасыз етеді.

Ақпаратты көлденеңінен беру Қоғам ішіндегі құрылымдық бөлімшелердің өзара әрекеттесуін және тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауға жауапты құрылымдық бөлімшелермен тәуекел-бөлімшенің өзара әрекеттесуін білдіреді.

78. Байланыс арналары ТБКЖ қатысушыларын тәуекелдер туралы сенімді және уақтылы ақпаратпен қамтамасыз етуге, тәуекелдер, тәуекелдерге әрекет ету әдістері мен құралдары туралы хабардар болу деңгейін арттыруға мүмкіндік береді. Тиісті ақпарат қызметкерлерге өз функцияларын тиімді орындауға мүмкіндік беретін нысанда және мерзімде дайындалып, ұсынылады.

79. Ақпаратқа қол жеткізу Қоғамда қолданыстағы ақпаратты тарату режимін ескере отырып жүзеге асырылады.

5.18. Тәуекелдер, корпоративтік мәдениет және қызмет тиімділігі туралы есептілік

80. Қоғамда тоқсан сайын тәуекелдер бойынша есеп дайындалады, оның негізгі пайдаланушылары: Директорлар кеңесі, Аудит жөніндегі комитет, Қоғамның Басқармасы, тәуекел иелері болып табылады. Қоғам «ҚТЖ» ҰК» АҚ-ға саясатқа 1-қосымшада белгіленген мерзімде және саясатқа 2-қосымшада белгіленген тәуекелдер

бойынша есеп мазмұнына қойылатын ең төменгі талаптарды ескере отырып, еншілес ұйымдардың тәуекелдері бойынша есептілік ұсынуға міндетті.

81. Қоғам бақылау рәсімдерін мониторингілеуді қамтуды ескере отырып, кемінде үш жылда бір рет тәуекелдер жөніндегі есеп шеңберінде ішкі бақылау жұмысы туралы өтінішті және тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылаудың тиімділігі/ тиімсіздігі туралы өтініш ұсынады.

82. Қоғам серіктестерге, кредиторларға, сыртқы аудиторларға, рейтингтік агенттіктерге және басқа да сыртқы мүдделі тараптарға (оның ішінде жылдық есеп құрамында) ашылатын ақпараттың нақтылану дәрежесінің Қоғам қызметінің сипаты мен ауқымына сәйкестігін қамтамасыз ете отырып, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жөнінде ақпарат жеткізеді.

6 бөлім. ESG-тәуекелдерді басқару

83. Саясатты іске асырудың барлық кезеңдерінде орнықты даму шеңберінде Қоғам экологиялық, әлеуметтік және басқарушылық тәуекелдерге (бұдан әрі - ESG-тәуекелдер) ерекше назар аударады.

84. Қоғамның ESG Тәуекелдерін басқару келесі элементтерден тұрады:

- 1) тиімді ТБКЖ үшін қажетті корпоративтік басқаруды қабылдау;
- 2) Қоғамның бизнес-контекстің және стратегиясын түсіну;
- 3) ESG тәуекелдерін сәйкестендіру;
- 4) ESG тәуекелдерін бағалау және саралау;
- 5) ESG тәуекелдеріне жауап беру;
- 6) ESG тәуекелдеріне шолу және қайта қарау;
- 7) ESG-тәуекелдер туралы коммуникация және есеп беру.

- «Тиімді ТБКЖ үшін қажетті корпоративтік басқаруды қабылдау» элементі Директорлар кеңесінің тәуекелдерді басқаруды қадағалау функциясын жүзеге асыру, операциялық құрылымдар құру, қажетті мәдениетті айқындау, негізгі құндылықтарға бейілділігін көрсету, осы Қағидалардың 5.1, 5.2, 5.3, 5.4 және 5.5-бөлімдерінде айқындалған білікті қызметкерлер тарту, дамыту және сақтау қағидаттарына негізделген Саясаткерлер.

- «Бизнес-контекст пен Қоғам стратегиясын түсіну» элементі тәуекел-менеджмент инфрақұрылымын талдау, тәуекел-тәбетті айқындау және осы Саясаттың 5.6, 5.7 және 5.9-бөлімдерінде айқындалған бизнес-мақсаттарды қалыптастыру қағидаттарына негізделген.

- «ESG-тәуекелдерді сәйкестендіру» элементі осы Саясаттың 5.10-бөлімінде айқындалған тәуекелдерді анықтау (сәйкестендіру) қағидатына негізделген.

- «ESG-тәуекелдерді бағалау және саралау» элементі тәуекелдердің маңыздылығын бағалау, тәуекелдерді сәйкестендіру және бағалау қағидаларында ұсынылған тәуекелдерге басымдық беру қағидаттарына және осы Саясаттың 5.12-бөлімінде айқындалған тәуекелдерге кешенді көзқарасқа негізделген.

- «ESG тәуекелдеріне жауап беру» элементі осы Саясаттың 5.8 және 5.11-бөлімдерінде айқындалған баламалы стратегиялар мен елеулі өзгерістерді бағалау қағидаттарына негізделген.

- «ESG-тәуекелдерге шолу және қайта қарау» элементі осы Саясаттың 5.13, 5.14 және 5.15-бөлімдерінде айқындалған елеулі өзгерістерді бағалау, тәуекелдер мен қызмет тиімділігін талдау (факторлық талдау), тәуекелдерді басқару тиімділігін арттыру қағидаттарына негізделген.

- «ESG-тәуекелдер туралы коммуникация және есеп беру» элементі осы Саясаттың 5.16, 5.17 және 5.18-бөлімдерінде айқындалған ақпарат пен технологиялар

пайдалану, тәуекелдер туралы ақпарат тарату, тәуекелдер туралы есептілік, корпоративтік мәдениет және қызмет тиімділігі қағидаттарына негізделген.

85. ESG Тәуекелдерін басқару Қоғамның ТЖКБ жалпы процесіне біріктірілген.

86. Қоғамның басты критерийлерінің бірі ретінде жобалар мен бағдарламаларды (жоспарлау, қарау, іске асыру, қаржыландыру және т.б.) бағалау шеңберіндегі ESG-тәуекелдерге ерекше назар аударады.

87. ESG-тәуекелдерді Қоғамды басқару жөніндегі ақпарат Қоғамның корпоративтік есебінде ашылады.

7 бөлім. ТЫБКЖ шектеулер

88. ТЫБКЖ тиімділігі келесі факторлармен:

1) экономикалық конъюнктураның немесе қолданылатын заңнаманың өзгеруімен, басшылықтың ықпал ету аясынан тыс жаңа мән-жайлардың туындауымен;

2) Қоғам басшыларының және (немесе) қызметкерлерінің лауазымдық өкілеттіктерін асыра пайдалануымен;

3) басқару шешімдерін қабылдау және операциялық қызметті жүзеге асыру процесінде қателіктердің туындауымен;

4) бақылау құралдарын бұзу жөніндегі қасақана іс-қимылдарды көздейтін Қоғамның екі және одан да көп қызметкерлерінің сөз байласуымен жүзеге асырылып, шектелуі мүмкін:

8 бөлім. Қорытынды ережелер

89. Саясатпен реттелмеген мәселелер Қазақстан Республикасының заңнамасымен, Қоғамның корпоративтік басқару кодексімен және Қоғамның өзге де нормативтік құжаттарымен реттеледі. Қазақстан Республикасының заңнамасы немесе нормативтік актілері өзгерген және осы Саясаттың жекелеген баптары оларға қайшы келген жағдайда, бұл баптардың күші жойылады. Саясатқа тиісті өзгерістер енгізілген сәтке дейін Қазақстан Республикасының құқықтық актілерін басшылыққа алу қажет.

Қоғамның тәуекелдері бойынша есептер ұсыну мерзімдері

Есептіліктің атауы	Ұсыну мерзімдері
Тәуекелдер бойынша өклетті органның бекітуіне шығарылатын есеп	Есептік тоқсаннан кейінгі екінші айдың 10-ынан кешіктірілмеу керек.

Минимальные требования к содержанию отчета по рискам

1. Карта и Реестр рисков:
  - Карта и Реестр рисков на прогнозный год с учетом изменений в рисках за отчетный квартал (при наличии), включая информацию о новых рисках.
  - Статус Толерантности и КРП.
  - Отдельное выделение критических рисков с указанием причин возникновения и Плана мероприятий по реагированию на них.
  - Статус исполнения Плана мероприятий по реагированию в отношении критических рисков за отчетный квартал.
  - Информация о неисполнении Плана мероприятий по реагированию в отношении не критических рисков (при наличии).
  - Изменения за отчетный квартал в Плана мероприятий по реагированию на риски (при наличии).
2. Отчет о соблюдении Риск-аппетита и, при необходимости, предложения по пересмотру Риск-аппетита.
3. Отчетность по финансовым рискам согласно внутренним нормативным документам по управлению отдельными видами рисков.
4. Информация по рискам инвестиционных проектов.
5. Информация по реализованным рискам с обязательным указанием ущерба (в количественной, при возможности его расчета, и в качественной оценке) и предпринятых действиях по реагированию на данные риски с оценкой эффективности мероприятий. Данный раздел также должен включать информацию по авариям и катастрофам, несчастным случаям на производстве.
6. Информация о существенных отклонениях от установленных процессов управления рисками и внутреннего контроля (при наличии).
7. Мероприятия, проводимые с целью совершенствования КСУР и внутреннего контроля в соответствии с рекомендациями СВА (при наличии).
8. Информацию о корпоративной программе перестрахования рисков, реализуемой в соответствии с внутренним нормативным документом по организации страховой защиты.